

12 | 2025

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

KOLOZSVÁR | 1888–1948/1990. | 35. (95.) ÉVF.
12. SZÁM | 2025. DECEMBER | ÁRA: 6 LEJ

TARTALOM

Kedves Olvasó! | 3

Török István: Nomen est omen | 4

Mátéfi Tímea: Nemzedékek sorsmintái | 5

Rezi Elek: Jakab Dénes unitárius lelkész öröksége | 7

Furu Árpád: Miért fontosak a homoródszentpáli parókia cserepei? | 9

Ilkei Lóránd: Kófity Magda (Én is unitárius vagyok!) | 11

Az emberek megnyílnak a kamera előtt | 12

Moldován-Szeredai Noémi: Adventtől karácsonyig | 16

Hadnagy Éva: Mindazokért, akik túl korán lettek angyalok | 18

Rác Norbert Zsolt: Angyalok | 20

Buzogány-Csoma István: A jóság termése – hála a szentivánlaborfalvi és kézdisárfalvi gazdáknak | 23

Buzogány Csoma István: Újraindult a hajléktalanétkeztetési programunk | 23

Dimény Csilla Júlia: Ajándék | 24

Széles László: „Mostakarom!” | 25

Egyházunk hírei | 26

Barangoló Isten országában | 30

Rejtvény | 31

CÍMLAP, HÁTLAG: Fülöp Jenő

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Buzogány-Csoma István lelkész (Szentivánlaborfalva-Kézdivásárhelyi Unitárius Társegyházközség), **dr. Furu Árpád** építészeti és műemlékvédelmi tanácsadó (Kolozsvár), **Ilkei Lóránd** lelkész (Déva), **Mátéfi Tímea** lelkész (Énlaka), **dr. habil Rezi Elek** ny. teológiai tanár (Kolozsvár), **Török István** lelkész (Olthévíz)

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a **Magyar Unitárius Egyház**, Kolozsvár

Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

Megbízott főszerkesztő: **Koppándi Júlia**

Megbízott szerkesztő: **dr. Berki Tímea**

Szerkesztőbizottság: **Bálint Róbert Zoltán** (Egyház és társadalom), **Dimény Csilla Júlia** (Nők világa), **Ferencz Csaba-Levente** (Rejtvény), **Hadnagy Éva** (Riport), **dr. Koncz Attila** (Kultúra), **Mátéfi Tímea** (Lelki élet), **Mészáros Tímea** médiareferens (Egyházi hírek), **Mikó Ferenc** (Bibliamagyarázat), **Moldován-Szeredai Noémi**

(Hagyományaink), **Pap Zoltán** (fotó), **Rác Norbert Zsolt** lelkész (Kolozsvár), **dr. Sándor Krisztina** (Portré), **Szabó Előd** (Egyháztörténet), **Székely Andrea** (Szeretetszolgálat), **Széles László** (Ifjúsági oldal), **Szombatfalvi Etelka** (Gyermekoldal)
Tördelés: **Virág Péter**. Olvasószerkesztő: **Dénes Gabriella**
Nyomtatás: **Misztótfalusi Kis Miklós Református Sajtóközpont**

Postacím: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 9
Telefon: 0264 593 236. E-mail: kozlony@unitarius.org
Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter** és **Mezei Melinda**. A lapok kiszállításával kapcsolatos felvilágosítás: **Verbum Egyesület**, tel.: 0740 937 116.
A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje: a tárgyhoz előtti hónap 10-e.
ISSN 1220-8418

Támogatók:

Kedves Olvasó!

Lassan moccan az esztendő kereke, és együtt érkezünk el idei közös utunkon az adventi várakozás során a születés csodájához. Telik az idő, múlik az esztendő – megállíthatatlanul, és mégis bízunk abban, hogy az elcsendesedés, a befelé fordulás, a növekvő téli sötét, a hosszú délutánok, éjszakák segítenek megnyugvásra lelni és lélekben is ünnepelni. Hiábavaló az adventi gyertyalángok növekvő fénye, a karácsony közelsége, az angyalvárás, a csillogó karácsonyfa, a rengeteg ajándék, az üdvözletek sokasága, a pompás falatok, a mézespogácsa és az omlós kalács, ha nem csitul a hétköznapi rohanás ritmusa, ha a külsőségek rabjai maradunk, és nem költözik szívünkbe az ünnep melege.

Az áldott, a békés, a szeretetteljes ünneplésről szól minden jókívánság, de sikerül-e ilyené varázsolni magunk és családunk, szereteteink számára az ünnepet? Sikerül-e ismét gyermeki tisztasággal és örömmel várni a csodára? Karácsony elmúltával sikerül-e nyugtázni, hogy ünnepet ültünk – igazit, szívet, lelket melengetőt? Szilveszter éjszakán gondoldj erre, kedves olvasó és fogalmazd meg saját válaszaid, meríts erőt ebből a felismerésből.

Ehhez az önvizsgálathoz segít hozzá *Közlöny*ünk idei utolsó száma is, amelyben szűkebb családunk és tágabb közösségünk öröksége keres helyet életünkben. Hagyományaink, szokásaink, tárgyaink elődeinktől kapott ajándékok, de a mi kezünk munkája, gondoskodó szeretetünk megannyi apró nyoma, családunk és közösségünk szolgálata is alakítja jelenünk – ez lesz majd részünkről utódaink, az eljövendők ajándéka. Rajtunk áll, hogy mivel lépjük meg őket, s nem csak így decemberben! Juhász Gyula ismerős soraival kívánom, hogy így érezzünk karácsonykor:

„Bizalmas szívvel járom a világot
S amit az élet vágott,
Beheggesztem a sebet a szívemben
És hiszek újra égi szeretetben.”

| BERKI TÍMEA

*Békességet hagyok nektek, az én
békességemet.*

(Jn 14,27)

Nomen est omen

TÖRÖK ISTVÁN

Az ősök iránti tisztelet, a szülők, nagyszülők keresztnevének továbbéltetése a szempont.

A név jel, tartja a latin mondás. Az ókori népek hittek abban, hogy a gyermeknek adott névnek hatása, befolyása van a viselőjére nézve, ezért nem véletlenszerűen, hanem többnyire nagy gonddal választották. Ez ma sincs másképpen.

Az ószövetségi nevek általában a gyermek születési körülményeit fejezik ki (pl. Mózes 'a vízből kihúzott', a fáraó lánya adja ezt a nevet neki, mert a gyermeket a vízből húzta ki). Más esetben a név isteni küldetést tükröz (Ábrahám 'sok nép atyja'). Számos név Isten nevét is tartalmazza, gondviselésére utal, mivel a névvel az Istenbe vetett bizalmukat fejezték ki, vagy hálát adtak (Immánuel 'Isten velünk van', Sámuel 'Isten meghallgatott' jelentésű). Az Újszövetség személyei többnyire zsidók, így a névadási szokások az ószövetségi hagyományokat követték. A nevek családi, vallási, illetve prófétai jelentéstartalmat hordoztak. A gyermekek gyakran kapták az apa vagy egy rokon nevét. A Római Birodalom területén élők általában két nevet viseltek (Saul/Pál, Simon/Péter). A nevek a nemzeti és kulturális sokszínűséget is jól mutatják, hiszen a keleti részen a közbeszéd nyelve a görög, míg az államigazgatás, a katonaság, valamint a római polgárság nyelve a latin volt.

János és Jézus esetében isteni kijelentés alapján, angyalok hangján történt a névadás, és prófétai jelentést hordoz. Zakariásnak azt mondta az angyal: „Ne félj, Zakariás, meghallgatásra talált a te könyörgésed: feleséged, Erzsébet fiút

szül neked, akit nevez Jánosnak.” (Lk 1,13) Józsefhez pedig így szólt az angyal Máriára utalva: „Fiút fog szülni, te pedig majd Jézusnak nevezed, mert ő fogja megszabadítani népét bűneiből.” (Mt 1,21) A honfoglalás kori magyarok névadási szokását az egyneviség jellemezte. A név valamilyen tulajdonságot (Levente 'ifjú harcos'), foglalkozást vagy rangot (Gyula 'a második legfőbb méltóság az államigazgatásban') jelentett. A kereszténység felvétele után a bibliai nevek váltak kötelező keresztnévvé, de átmenetileg párhuzamosan megmaradtak a pogány nevek is.

Napjaink névadási szokásait nem könnyű rendszerbe foglalni. A névválasztás rendjén az ősök iránti tisztelet, a szülők, nagyszülők keresztnevének a továbbéltetése a szempont. Továbbra is népszerűek a bibliai keresztnévek, de sok családban a nagyszülők, szülők, rokonok keresztnéveit adják a gyermeknek. Jellemző az egynél több keresztnév adása is, de ilyen esetekben a sok közül az egyik név lesz az, ami aztán meghatározóvá válik. Gyakoriak a honfoglalás kori pogány nevek, virágnevek, ugyanakkor egyre nagyobb teret hódítanak a nemzetközi hangzású nevek is. Vannak, akik népszerű egyének, sztárok nevét adják gyermeküknek, mert vágyanak arra, hogy olyan sikeres legyen, mint ők, ezzel egy időben pedig saját, sokszor be nem teljesült vágyaikat is megjelenítik ezáltal.

Keresztnévünket nem mi választottuk. Van, akinek tetszik, van, akinek nem, van, aki szereti, van, aki nem. Ha szeretjük, hozzánk illőnek tartjuk, akkor erősíti önbizalmunkat, ha ritka, egyedi, akkor akár különlegesnek is érezhetjük magunkat.

Nomen est omen. Közös nevünk is van, keresztények vagyunk. Ha szeretjük, hozzánk illőnek tartjuk, erősíti önbizalmunkat, hitünket, reményeinket és az azokból fakadó jó kilátásainkat. Adventben járunk, az Úr érkezésére várunk. Gyermekek születnek, Jézusnak nevezzük és Krisztusnak, mert bízunk abban, hogy ő szabadítja meg a világot a bűnöktől és legalább néhány napra békét is teremt.

Nemzedékek sorsmintái

MÁTÉFI TIMEA

Isten nem a világot felülről mustráló királyként tekint ránk.

Jézus Krisztusnak, Dávid fiának, Ábrahám fiának nemzetségekönyve. (...) Jákób fia volt József, férje annak a Máriának, akitől Jézus született, akit Krisztusnak neveznek.

Összesen tehát Ábrahámtól Dávidig tizennégy nemzedék, Dávidtól a babiloni fogságba vitelig is tizennégy nemzedék, a babiloni fogságba viteltől Krisztusig szintén tizennégy nemzedék.

(Mt 1,1 és 16–17)

Amikor egy kisgyermek születik, családja számára ő jelenti az életfonál továbbsodrását, a megmaradás reményét, a családta további lombozódásának esélyét. Még csöppnyi, pihegő csodaként tartjuk a karjainkban, és máris örököse sok-sok látható és láthatatlan családi mintázatnak apai és anyai ágon egyaránt. Bár valljuk, hogy minden ember egyedi, megismételhetetlen teremtménye a Gondviselőnek, saját genetikai állománnyal és lelki-szellemi útravalókkal, tehetségekkel, azt is tudjuk, hogy családunk tagjainak bennünk való lenyomatai elidegeníthetetlenek tőlünk.

Elődeink tudatosan erősítették a gyermekekben és fiatalokban a hovatartozás szálait: a sokszor elmesélt, átadott családi történetek és rítusok szerepe az egyén családban, tágabb közösségekben való helyének pontosítását, önismeretét szolgálta. Munka közben, az asztal körül, ünnepek idején kötetlen és kötött formában is erre irányult ősi idők óta a családok figyelme. Ennek

erős hagyománya érhető tetten a bibliai leírások alapján a zsidóknál, de nincs ez másképp nálunk, székelyeknél, magyaroknál sem.

Bizonyára neked is vannak emlékeid arról, kedves Olvasó, hogy gyermekkorodban a felnőttek, idősek a családokat korábbi generációit érintő megrázó, fájó történetekről, örömteli eseményekről, háborús emlékekről, jelentős személyiségekről, családi titkokról, nagy sikerekről vagy éppen fekete bárányokról meséltek, és rád tekintve felidéztek azon őseid nevét, akikhez jellemben vagy külsődben hasonlítasz.

Ily módon tudattalanul is megérezted a kapcsolatot azokkal a felmenőiddel, akiket talán nem is láttál, hallottál sosem, csak a nevüket tudod.

Alakjuk körvonalait láttad egy-egy elhalványult régi fényképen, vagy néhány, anyakönyvekből kizsárolható adatot tudsz életútjukról, mégis ott vannak benned, mintaként.

Az evangéliumokat lapozva azzal találkozunk, hogy Jézus származására vonatkozóan két nemzetségtáblázat, úgynevezett genealógia is megjelenik: Máténál (Mt 1,1–17) és Lukácsnál (Lk 3,23–38). Az eltérések a szerzők szándékából adódnak: előbbi zsidó jellegű, így a názáreti Jézus alakját Isten kiválasztott népének történetébe, hagyományába ágyazza, az ősi jövendölések értelmében, míg Lukács Ádámi követi visza Jézus családfáját és a teremtéstörténettel összekapcsolva azt, egyetemesíti Jézus szerepét, küldetését.

Minden név fontos, hiszen tudni kell, hogy kinek ki az utóda/elődje. Sok-sok évszázadnyi családtörténet kerül így egy lapra, mert fontos tisztáz-

ni, hogy milyen örökséggel vagyunk felvértezve. A nemzetségtáblázatok összekötik a (távoli) múltat a jelennel, épp ezért voltak kulcsfontosságúak a bibliai népek, törzsek hovatarozását, öröklés- és birtokjogát illetően is. Egy-egy örökösödési vita idején ugyanígy vesszük, keressük elő mi is a különböző okiratokat, anyakönyvi kivonatokat, testamentumokat, amikből kiviláglik, hogy ki mire jogosult, ki kinek a leszármazottja.

Izrael népe az ősatyákhoz (Ábrahám, Izsák és Jákób) vezette vissza eredetét, és a genealógiák ily módon azt mutatják be, hogy Isten ígéretei a szövetséget illetően (Ábrahám utódain keresztül áldást nyer a föld minden nemzetsége) változatlanok, sőt nemzedékről nemzedékre hagyományozódnak tovább. Tehát nem egyszerű nevek, családfák az itt felsoroltak, hanem a hit, az ígélet és az isteni terv folytonosságának bizonyítékai, amelyek arra is szolgálnak, hogy a mindenkori hívő emberek számára bizonyítsák: Isten nem a világot felülről mustráló királyként tekint ránk, hanem folyamatosan munkálkodik a történelemben, közösségi és személyes életünkben, még akkor is, ha emberi szemmel nézve méltatlannak hisszük erre magunkat, hiszen hétköznapi emberekről és eseményekről van szó.

Jézus felmenőinek sorát olvasva, vannak jól ismert nevek és hozzájuk fűződő történetek, amiket velük kapcsolatosan őriz a Biblia vagy más írott, szóbeli források, a köztudat, míg mások teljesen ismeretlenek. Ami azonban fontos: minden láncszemre, a kiemelkedően híresekre és a feledés homályába merültekre is szükség volt ahhoz, hogy megszülessen Betlehem városában az a csöppnyi kisfiú, aki felcseperedve, Názáret utcáin, apja fűrészporos ácsműhelyében, édesanyja és testvérei ölelésében azzá a prófétává válik, aki Isten országának hirdetője, mindünk Mestere lett.

Jézus születését ünnepeljük karácsonykor, és ez az öröm túlmutat önmagán, mert érezzük, hogy sokféle érzés, ajándék, hála sűrítető még ebbe a rendkívüli ünnepbe. Nem hiába társítják hozzá azt, hogy a család, a szeretet, a béke, az ajándékozás, az újjászületés, a megújuló fény, a tettekben megnyilvánuló jóság ünnepe is. Elég, ha azt vesszük számba, hogy különböző életkorunkban, élethelyzetünkben melyik jelentéstartalma türemkedett jobban ki karácsonynak számunkra.

Nemrég olvastam a Lengyelfi Edit transzgenerációs szemléletű családfakutató és dr. Preisz Éva Eszter pszichiáter közös munkája nyomán született *Sorsminták – Felmenőink nyomában: transzgenerációs örökséget rejtő családfák* című könyvet. E két szakember együttműködik klienseik elakadásainak feloldása érdekében, és idővel rájöttek, hogy egy-egy lelki trauma, életnehezűség gyökerének a feltárásában hatalmas segítség lehet, ha megismerik a családjuk történetét, elődeik életének mintázatait, félelmeiket, sikereiket, szokásaikat stb. Van, aki úgy gondolja, hogy a múltat nem jó és nem is kell boncolgatni. Mi ma itt élünk, és a mai kihívásokkal kell megküzdenünk – lehetőségeink és tehetségünk szerint. Csakhogy, amint a fent említett könyv előszavában Orvos-Tóth Noémi is megállapítja: a múlt nem csupán a múltrol, de a jövőről is szól, mert az életünk értelmetlen ismétlődései, megmagyarázhatatlan reakciói a múlt ismeretében nyernek értelmet. A karácsonykor ünnepelt kis Jézus felnőttként újrakeretezte elődei mintázatát, rendhagyó módon láttatva az Atyát és országát. Meglehet, ez családtagjainak, kortársainak nem feltétlenül volt inyre, mert nem erre a tartalomra, nem ilyen formára számítottak a messiástól.

A *Sorsminták* egyik történetének végén azt olvasuk, hogy „egyetlen leszármazott sem tartozik személyes felelősséggel felmenője tetteiért, ám abban már van felelőssége, hogy mit kezd az ezzel járó családi örökséggel. A legfontosabb feladatok közé tartozik a nyílt kommunikáció, az igazság, az empátia és a szembenézés kultúrájának megteremtése a szűkebb és tágabb közösségi szinteken egyaránt.” Adjon Isten ehhez jézusi erőt nekünk!

Jakab Dénes unitárius lelkész öröksége

REZI ELEK

„Mi marad meg az én tevékenységem eredményéből a jövő számára?”

Ünneplő gyülekezet! Tisztelt vendégek! Kedves szentábrahámi falusfeleim!

Öröm számomra, hogy hazaérkeztem a szülőfalumba, kezet foghattam rokonaimmal, barátaimmal, és tekintetemmel átöllelhetem az ismerős helyeket, a jelen levő falusfeleimet.

Büszkeség tölt el a szentábrahámi unitáriusok új gyülekezeti házának nagyszerű megvalósításáért. Meggyőződésem, hogy ezáltal a hitetekről, az áldozatkészségekről, egyházközségek és népünk iránti hűségéről tettetek bizonyosságot. Azokhoz is elismeréssel szólok, akik jóindulattal támogatták a gyülekezet terveinek megvalósítását. Büszke vagyok rátok, mert akik ebben a meglódult világban, a szorongató társadalmi létterben építenek, azoknak töretlen hitük van nemcsak a megmaradásban, hanem a gyarapodásban, a kitárulkozó jövőben. Tudom, hogy a nagyszerű megvalósítás mozgatóereje az egyházközség lelkészének, Berei Istvánnak a kitarító munkájában gyökerezik, ezért gratulálok neki és az őt támogató feleségének is!

A *tiszteletem* a gyülekezeti ház elnevezéséből fakad. Méltó nevet, Jakab Dénesnek, a gyülekezet egykori lelkészének a nevét adtátok ennek az otthonnak. Ő 34 éven át, 1973-tól 2007-ig szolgálta,

pásztorolta, vigasztalta, lelkesítette és szelíden fenytette a szentábrahámi unitárius híveket.

Jakab Dénes 1939. április 4-én született Segesváron, szülőfaluja a Nyikó menti Siménfalva. Középiskolai tanulmányait a székelykeresztúri gimnáziumban (székelykeresztúri vegyes középiskolában) folytatta. A teológiai tanulmányait 1956–1960 között a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karán végezte. Szenttanúja volt a kommunista ateista hatalom megtorló intézkedéseinek, a tanárai és a teológus társai zaklatásának, a koholt vádak alapján történt bebörtönzésüknek. 1963-ban szentelték lelkésszé Kolozsváron. Gyakorló segédlelkézi szolgálatát Homoródújfaluban kezdte 1960-ban, ahol 1973-ig rendes lelkésként is szolgált. 1973. július 29-én iktatták be a szentábrahámi gyülekezetbe. Felesége a siménfalvi Jánosi Éva. Isten három fiúgyermekkel áldotta meg a házasságukat: Zsolt Mihály, Dénes Barna és Szilárd András. 2007-ben, 47 évi szolgálat után nyugdíjba vonult. A kibúcsúzó istentiszteletet 2007. október 14-én tartották a szentábrahámi unitárius templomban. Az 1Kor 13,13 bibliai versen alapuló beszédében így összegezett: „A kibúcsúzás órájában felteszem a kérdést: Mi marad meg az én tevékenységem eredményéből a jövő számára? Pál apostol felel nekem, s neked is, testvérem: Most azért megmarad a hit, remény és a szeretet, e három: ezek közül pedig legnagyobb a szeretet. Megmarad az a szeretet, amely engem e helyekhez kötött, amelyet megéltünk a gyülekezettel, amely biztosította azon igyekezetemet, hogy ma felemelt fejjel mondhassam, nem tartok senkivel haragot, így megyek el. Viszem magammal Szentábrahám-Magyarendrásfalváról a legnagyobbat, s magam után hagyom a legnagyobbat, ami megmarad: a szeretetet.”

2010. június 5-én, 71 éves korában hunyt el, június 7-én temették a siménfalvi unitárius templomból a helyi temetőben. A temetési szertartást Szén Sándor siménfalvi lelkész végezte.

Jakab Dénes rövid, számszerű életrajzi adatai mögött a 20. századi unitárius lelkésznevezdeknek egy nagyszerű, teológiai tudományok világában jártas, képzett, lelkiekben gazdag, cselekvő lelkipásztor képe körvonalazódik.

Elsőrendű feladatának *lelkési szolgálatát* tekintette.

Egyházi és szertartási beszédeiből az erdélyi unitárius hit- és életfelfogás sugárzik, hitelveink és erkölcsi értékrendünk megélésének és átadásának készségei tükröződnek.

Erről tanúskodnak a publikált egyházi beszédei (a *Keresztény Magvető*ben 23 beszédét találjuk), tanulmányai és a gazdag kéziratos hagyatéka is (ma Jakab Zsolt Mihály lelkész tulajdonában). Isten kiváló szónoki tehetséggel áldotta meg, érces hangja – a hívek öröme – betöltötte a szentábrahámi templomot.

Példaképének, mentorának Gellérd Imre siménfalvi lelkészt, a tragikus sorsú teológust tartotta, akinek szónoki, valláserkölcsei, nevelési, valamint tudományos munkássága hatást gyakorolt a lelkési szolgálataira. Mentoráról több írásában is megemlékezett.

A *valláserkölcsei nevelést, oktatást* szívügyének tekintette. Élményszerű, figyelemfelkeltő vallásórákat tartott. A romániai 1989-es változásokot követően a szentábrahámi általános iskolában vallástanárként működött. Az unitárius egyház valláserkölcsei nevelési bizottságában éveken át aktívan tevékenykedett. Egyházunk az újraindult székelykeresztúri unitárius gimnáziumban *vallástanári feladatok* elvégzésére kérte fel. Az évtizedek óta szünetelő középiskolai vallásoktatás újraindítása erőfeszítéseket igényelt, nem volt program, anyag, módszer. Én a kolozsvári kollégiumban kaptam vallástanári megbízást, ezért a találkozásaink alkalmával gyakran beszélgettünk teendőinkről.

A lelkésztársai elismerése és bizalma abban is kicsúcsosodott, hogy az Unitárius Lelkészek Országos Szövetsége elnökének választották meg, amely tisztséget 1996 és 2000 között töltötte be.

Isten azzal is megbízta, hogy *templomépítő lelkészként* is szolgáljon. Magyarandrásfalván a közös, unitárius és református összefogással 1995–1999 között felépített új templom tervezetője, irányítója és szervezője volt. A templomépítő munka sok örömet és nehézséget hozott életébe, de mindenképpen kitartását dicséri. A templom felépítésében az észak-amerikai unitárius testvérgyülekezet hathatós támogatása is segített. A faluközösségben is értékes tevékenységet folytatott, ezért Szentábrahám község *tiszteletbeli polgár* kitüntetését adományozott neki.

A szellemi munka mellett a *kétkezi munka* is életeleme volt: kaszált, kapált, állatokat tartott, mert a szerény lelkési fizetést pótolni kellett. Ő ezt a munkát is felemelt fejjel végezte. Személyes vallomásként említem meg, hogy Jakab Dénes lelkészt *mesteremnek, mentoromnak tartom*, aki atyai tanácsaival bátorított, buzdított a teológusi, lelkési életutamon. Amikor otthonában meglátogattam, mindig szeretettel fogadott kedves feleségével együtt, és meghitt beszélgetéseink nyomán mindig feltöltődtem – ugyanezt éreztem levelezéseink során is.

Hálát adunk Istennek és megköszönjük Jakab Dénes unitárius lelkész konstruktív egyházépítő munkáját. Emléke legyen áldott!

Befejezésül Jakab Dénes egyik újévi beszédének időszerű gondolatait idézem fel: „Vajon mi lesz az új évben? – ezt kérdeztük. Mit felelhetünk rá? Csak annyit: bármi lesz, mi *legyünk együtt és egyértelemben*. Ha jó, ha szerencsés, ha sikeres, ha gazdag lesz az újesztendő, közös lesz az öröm, s az egyéni örömök a közösségben meghatározódnak. Ha nem várt veszedelmek érnek, azokat együtt könnyebben elviseljük. Fogjunk kezét, hogy bátran és bízó reménnyel induljunk a jövő felé.” Jakab Dénes egykori buzdítása hassa át az emlékezésünket! „Együtt – egyértelemben” végzett tevékenységet, együttlétet kívánok a Jakab Dénes Gyülekezeti Házban!

(Elhangzott Szentábrahámon, a Jakab Dénes Gyülekezeti Ház avatóünnepségén 2025. október 26-án.)

Miért fontosak a homoródszentpáli parókia cserepei?

FURU ÁRPÁD

A Homoródszentpáli parókia mentén az otthonosság záloga összeköti a nemzedékek otthonérzetét.

Homoródszentpál unitárius parókiája a templom szentélyével szemben, az egykori kántori lak és a felekezeti iskola szomszédságában, a falu központjában egy kis meghitt teresedést szegélyez. Abban a faluban, melynek egykori halmazos szerkezetét a rajta áthaladó országos jelentőségű két forgalmas műút átszeli, egy ilyen tér jelenti a második dimenziót – a forgalom zajával szemben a csend, a megállás, az emlékezés intimitását. Ez a település szakrális tere, amely közösségi események megrendezésére, az unitárius hit megélésére alkalmas, összeköti az imádság, a tanulás, tanítás és végtisztesség helyét. Erről a térről nyílik az a kis utca is, amelyben a település ravatalozója található. (A felszín alatt ugyanakkor ott a római birodalom egyik határállomásának, a szentpáli kasztrumnak az emlékének, erről az egykori kántori lak kiállításában is látható volt egykor régészeti leletanyag.) A teret fehérre meszelt, vakolt kőházak és a nagy méretű templom veszi körül, mint mindenhol Homoród mentén. Az épületeket pedig, mint mindenhol Homoród mentén, kézzel vetett kerámia-cserepekkel fedték. A kézzel vakolt homlokzatok és a kézzel vetett cserepek finom egyenlensége megtöri a fényt, a cserépszínének megannyi árnyalata, mely a felhasznált agyag minőségétől és a patinálódás, érés folyamataitól alakul ki, melegséggel tölti el a szemlélődő tekintetét. Vöröses, barnás, néha

moha és zuzmó által sötétre érlelt cserepek alatt a fehér megannyi sárgás, szürkés csontszínű árnyalata és lenn, az alapnál a fű, a növényzet a mezsgye zöldje – valahol ez az a hármasszín-, anyag- és textúraélmény, amely a Homoródszentpáli parókia mentén az otthonosság záloga, az az élmény, amely az elmúlt kétszáz évben összeköti a nemzedékek otthonérzetét. Ilyennek látták a templom és az iskola terét a ma élők szülei, nagyszülei, talán dédszülei. Jó lenne, ha ilyennek látnák a ma élők és az utánunk jövő nemzedékek is.

A jó szándék és tenni akarás azonban magával hozza a változást. Látszólag minden javul és jobb, tökéletesebb lesz. A falakra simított, kémiailag tökéletesen kikavart, vakító fehér, vegytiszta vakolat kerül. A tetőkre tökéletes síkokra fekvő, gyári, egyenletes, frissen vakító, téglaszínű cserepeket tesznek a javítás, jobbítás szándékával. Az eredmény? Minden sima egyenletes, egyszínű. Mai szóhasználatul élve: a csillogóan sima esztétikája, angolul szóval a „smooth” világa, akár a telefonunk vagy okostelefonunk képernyője, amit puha ujjbeggyünkkel görgetünk. Így keletkezik a művi legóváros, a játék makettek megnövelt mása, amiben természetellenesen simának tűnő, látszólag gondatlan életünket élhetjük.

Min és kin múlik mindez? Ne javítsunk? Ne fektessünk be?

De igen. Javítsunk, tartsuk karban! Úgy, ahogy eleink tették, csak a legszükségesebbet. Csak természetesen. Teljes tetőfelületeket ki kell új cserépre cserélni? Általában nem.

A homoródszentpáli unitárius parókia

Eleink leggyakrabban átrakták a cserepeket, felhasználva azt, ami még jó, lecserélve azt, ami elavult. Egyszerre sosem megy tönkre minden cserép, csak egy része. Mivel egészítették ki? Hasonló méretű, hasonló technológiával készült cseréppel: helyivel, kézi vetésűvel. Nyilván, mert akkor nem volt más. Az eredmény – technikailag javult állapot, de vizuális folytonosság. A befektetés mértéke, ára – sokkal kevesebb, mint egy teljesen új tető kifizetése.

A kántori lak a tető újracserépezése előtt

Kinek a felelőssége mindez? Természetesen a tulajdonos, a közösség felelőssége. Az unitárius egyháznak kell vigyáznia saját épületeit, az önkormányzatnak is a sajátját, hiszen mindkét intézmény a közösség tagjainak tartozik elszámolással. Elszámolással azért is, ha egy épület beázik és megromlik, de elszámolással akkor is, ha az történeti értékrétegeit veszti el, észrevétlenül... Lehet, hogy ez utóbbi fogalomkör elvontabb, absztraktabb, a közösségi vezetők számára nehezebben értelmezhető. Az érthető, hogy cserépre áldozni kell, az is, hogy műszakilag újat kell venni, de az már nem érthető, hogy arra is érdemes áldozni, hogy megőrizzük történelmünk, örökségünk látható évgyűrűit. Nem érthető, hogy a helyi közösség manufakturális jellegű cserepe talán többet ér, mint az import gyári, mert helyi munkaerőt foglalkoztat, helyi hagyomány tart életben? Azt gondolom, hogy

A kántori lak felújítás közben, tetőtéri beépítésre előkészítve, új cseréppel fedve

A parókia udvari homlokzata

nemzeti értékrendben gondolkodó közösségi vezetőnek ez utóbbi feladat pont olyan érthető kellene hogy legyen, mint a műszaki és gazdasági tartalom.

Nézzünk körül a szentpáli egyházi téren. A parókián, ennek kapuján, a melléképületen még ott a régi cserép (legalábbis legutóbbi ottjártamkor). Ha a kántori lakra nézünk, ezen ott a sima ipari cserép. Melyik épület hordoz több történelmi üzenetet? Javítása első szakaszában a kántori házon is helyi vetésű régi cserép volt. Vajon nem kár érte? Nézzünk rá az iskolára, és gondolkozzunk el, mi a cél?! A múltat végleg eltörölni, mint egykor az egyenruhás pionírok énekeltek? Vagy vigyázni arra, amit nagyszüleink is megóvtak, vagy amit ők alkottak?

Harangszentelés Homoródszentpálon

Egy parókia cserepei... látszólag kis ügy, nem fontos. Lassan eltűnik, innen is, onnan is. Lehet, hogy ez az utolsó olyan réteg, ami még a múlttal összeköt, minden mást ugyanis már sikerült kicserélni, kifényezni – önerőből vagy közpénzből, önzetlenül vagy szavazatokért, jó szándékkal és lelkesedéssel.

Kófity Magda

Szeptember 24-én Kolozsváron adták át a nemzeti ünnep alkalmából adományozott magyar állami kitüntetések. Az unitárius egyház javaslatára Magyar Arany Érdemkereszt elismerésben részesült Kófity Magdolna, a vajdahunyadi unitárius gyülekezet gondnoka, nyugalmazott fizikatanár.

Kófity Magdolna 1958. február 27-én látta meg a napvilágot Nagyenyeden, a család harmadik gyermekeként. A torockói származás, a gyökörekhez való ragaszkodás Vajdahunyadra történő elköltözésük után is eleven maradt, meghatározta és meghatározza ma is értékrendjét, gondolkodásmódját, tartását, egyházához és nemzetéhez való önzetlen ragaszkodását.

Általános iskolai tanulmányait Vajdahunyadon végezte. Középiskolai tanulmányait Déván kezdte meg, ahonnan eredményei alapján a kolozsvári, ma Báthory István nevét viselő líceumba küldték intenzív reál, fizika osztályba, ahol 1977-ben sikeres érettségi vizsgát tett. 1981-ig a Babeş-Bolyai Tudományegyetem fizika szakos hallgatója volt. Már egyetemi éve alatt aktív közéleti tevékenységet vállalt: bentlakásfelelős, szavalóversenyek, kulturális események szervezője volt, emellett a sport és turisztika felelőseként is működött. Tanulmányai befejezése után Vajdahunyadra helyezték a Könnyűipari Szakközépiskolába, ahol 20 évig tanított. 2001 szeptemberétől a Hunyadi János Elméleti Líceum tanáraként dolgozott 2023 júniusáig, nyugdíjazásáig.

Pedagógusi munkájának alapelve a fizika tantárgy játékos tanítása volt. Ezt az elvet pedig a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége alelnöki tisztségében is igyekezett gyakorolni. A sokrétű pedagógusi életpálya mellett sosem feledte egyházát. 1991-ben, szülei Torockóra való költözése után, átvette édesapjától a vajdahunyadi unitáriusok gondnoki teendőit, és azóta is ezzel szolgálja közösségét. Unitárius egyházunk elhivatott tagjaként mindig szolgálatkész; időt, energiát, anyagiakat nem kímélve, mindig tette készen, a lelkészek igazi szolgatársaként bármikor számíthatunk rá. Istenbe vetett mély hite, pozitív életszemlélete, kiváló humora a sokszor nehéz körülmények között élő kisebbségi sorsban nélkülözhetetlen kovásszá vált

gyülekezeti életünkben. A hívekkel való kapcsolattartásban, a felekezeti párbeszédben személye összekötő kapocs, hídember, akinek példája mindannyiunknak figyelmeztetés és felszólítás: a jézusi úton járni csak így érdemes.

Meg kell említenünk a felekezeten átívelő nemzetépítő munkáját is, hiszen közéleti, közösségépítő tevékenysége ennek bizonyítéka. Vallja, hogy nekünk, szórványban élőknek az aktív szerepvállalás az egyetlen olyan járható út, mely megmaradásunkat szolgálja. Nemzeti önazonosságunk tudatában, másokat tiszteletben tartva, hallatni kell hangunkat, vagy ha erre nincs, mert nem adatik lehetőségünk, néma tilalomfákként kell helytállnunk, de soha nem szabad kívül maradnunk. Szórványközösségeink sokszor láthatatlan tagjai ő – ők, akik tartják a lelket, bátorítanak, biztatnak, szolgálnak és nevelnek. A végeken pedig elültetik szívünkben a reményt, hogy megéri küzdeni, megéri szolgálni, mert van jövőnk, ha Isten tenyerébe helyezzük életünket, és mindig megtesszük azt, amit megtehetünk.

| ILKEI LÓRÁND

Az emberek megnyílnak a kamera előtt

A marosvásárhelyi születésű, Kolozsváron felnövő **Márkos Tamás** napjainkban elsősorban fotóriporterként ismert, noha pályáját zeneművészként kezdte, és évtizedekig foglalkozott autista gyermekek fejlesztésével. Amilyen nagy utat tett meg szakmai pályáján, éppen olyan sok kilométert hagyott már maga mögött személyes életében, három ország között ingázva. Számos rangos, nemzetközi szakmai elismerés birtokosa, akinek nevét itthon leginkább a csíksomlyói romákról készített képriportjai tették ismertté: a 2021-es Tűzpróba és a 2024-es Élet a Senkiföldjén. Márkos Tamással Koncz Attila rovatvezető, a Mathias Corvinus Collegium kolozsvári képzési központjának kutatótanára beszélgetett. Alábbiakban az interjú első részét olvashatják.

A művészet iránti szeretetet és elkötelezettséget nem kétséges, hogy otthonról hozod.

Zenészcsaládban születtem, hatéves koromtól hegedültem. Később hangszeret váltottam, klarinét szakon végeztem a líceumot. Játsoztam rövid ideig a kolozsvári magyar operában, majd húszévesen átköltöztem Magyarországra. Ott jöttem rá, hogy számomra többet jelent az oktatás, mint az előadó-művészet, így az utóbbi háttérbe szorult. Autista gyermekek kommunikációs és szociális készségeinek fejlesztésével, illetve zenei nevelésével foglalkoztam a Delej utcában működő Autizmus Alapítvány keretei között, majd öt év elteltével, harmincévesen Angliába költöztem, ahol két évtizeden át ugyanebben a szerepben dolgoztam különböző iskolákban és intézetekben.

Fotózni későn, csak negyvenévesen kezdtem el. Először eseményeket fényképeztem, aztán 2020-ban, amikor visszaköltöztem Kolozsvárra, már a riportfotózás felé fordultam: előbb a *Szabadság* című lapnál, majd a *Transindex*-nél, az *Udvarhelyi Hírportálnál*, jelenleg pedig külsősként a *Transtelex*-nél. Most éppen átmeneti időszakban vagyok. Az erdélyi-magyarországi kettős életem, úgy érzem, a végéhez közeledik. Arra készülök, hogy visszaköltözzem Angliába, esetleg Írországba – ennek családi és praktikus okai egyaránt vannak.

Szüleid ösztönzésére vagy teljesen magadtól döntöttél úgy, hogy zenélni fogsz?

A legkorábbi emlékeim közé tartozik – valószínűleg még totyogtam vagy kisóvodás lehet-

tem –, hogy édesapám kvartettje a nagyszobánkban próbált. Tehát amióta az eszemet

Fotó: Demeter Erika

tudom, a zene körülvesz. Így teljesen természetes volt, hogy hatévesen a szüleim választás elé állítottak: hegedülni akarsz, vagy zongorázni? Édesapám ugyanis hegedűs, édesanyám pedig zongorista. Halvány gőzöm sem volt persze, mit szeretnék igazán, de az első javaslatra rábólintottam – így lettem hegedűs.

Nyolc évig küzdöttem a hangszerrel, de őszintén szólva nem volt bennem valódi elkötelezettség. Nem éreztem magam elég jónak, talán a szorgalmam sem volt elegendő, így igazi megkönnyebbülést jelentett számomra, hogy nem nyertem felvételt a kilencedik osztályba. Ugyanakkor egy rendkívüli pedagógiai érzék-

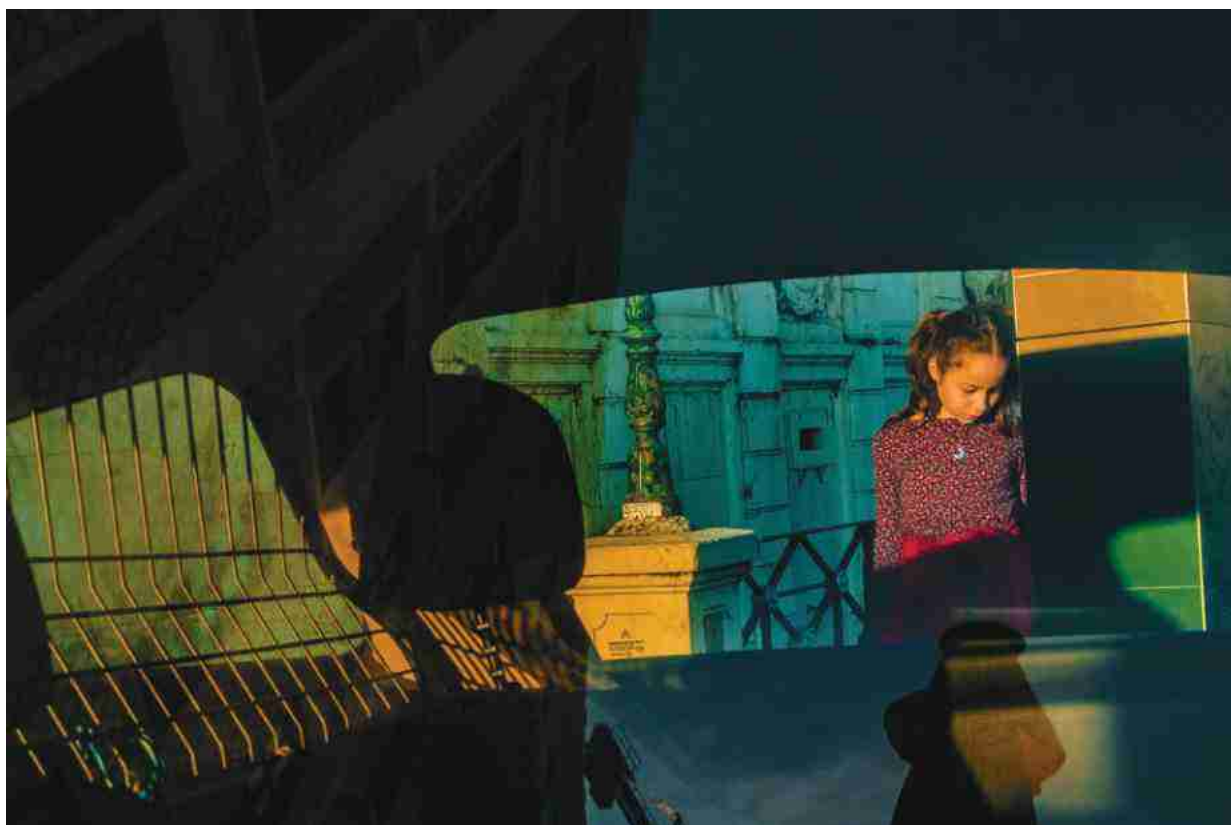
kel megáldott, jó szándékú, törődő tanárom, László György látott bennem potenciált és meggyőzte a szüleimet, hogy próbáljak meg klarinét szakra menni. Így mégis visszakerültem a zenelíceumba, és bár előadóművész nem lettem, a mesteremtől kapott tanítás megalapozta a jövőmet nemcsak szakmailag, hanem emberileg is.

Amikor Magyarországra kerültem, Újpesten és Budakeszin kezdtem hangszert oktatni, ami igazi sikerélmény volt számomra. Életre szóló dicséretet kaptam az igazgatótól, és bár nagyon jólesett, pontosan tudom, hogy az inkább László Györgynek járt volna. Neki szeretném most is ajánlani, mert a következetes és kitartó munkára való képességet ő alakította ki bennem, illetve a hangszertanítás hatékony módszerét is neki köszönhetem.

Már korán megtapasztaltam annak örömét, amikor a gyermekek és fiatalok lelkesednek, fejlődnek, továbblépnek az ösztönzés, a bátorítás és az irányítás hatására. Főleg ez motivált és tartott a pályán. Soha nem bántam meg, hogy így alakult az életem, és nem lettem előadóművész, mert sok örömet és élményt találtam abban, amit végül csináltam.

Ha jól következtek, a tanítás vágya nem csupán a zene iránti szeretetéből táplálkozott, hanem komoly társadalmi és emberi kapcsolatok iránti elköteleződésből is.

Összességében negyedszázadot töltöttem autista gyermekek fejlesztésével, de aztán eljött a pillanat, amikor úgy éreztem, váltanom kell. Nem a tanításból, a fejlesztésből lett elegendő – továbbra is ezen a területen szerettem volna dolgozni –, csupán helyszínt módosítani. Nyilván kényelmes volt az intézményhez tartozás biztonsága Angliában, nem volt könnyű az újrakezdés, de végül egy hirtelen indíttatás hatására harminc év távollét után visszaköltöztem Kolozsvárra, amit korábban egyáltalán nem terveztem. Rám tört a honvágy, szerettem volna újra mélyebben kapcsolódni a családomhoz, amelytől korábban különböző okok miatt eltávolodtam. Ami a zeneterápia iránti érdeklődésemet illeti, volt egy pszichoterapeuta barátom Kolozsváron, Varga Jenő László, aki a témában tartott előadást még a nyolcvanas évek végén. A szüleimet kérte fel, hogy vegyenek részt rajta zenészként, így ismerkedtem meg vele én is. Sokat mesélt a zeneterápiáról, ennek köszönhetően ébredt fel bennem az érdeklődés.

Being Elsewhere, Lisszabon

Aztán amikor már Budapesten voltam és egy kávézóban dolgoztam, megismerkedtem ott valakivel az autizmus-kutatócsoporttól, ami végül odavezetett, hogy kértem: hadd nézhessem meg az intézetet. Beszéltem a főnökével, meglátogattam őket, és rögtön kiderült, hogy zenészt keresnek, aki a gyerekek fejlesztését segítené. Pár hét múlva már ott dolgoztam. Felétlenül meg kell említenem Prekop Csilla gyógypedagógus nevét, ugyanis neki köszönhető, hogy akkoriban bevezettük Magyarországon – tudtommal elsőként – a zenei interakció módszerét, amely eredetileg Angliából származik. Ottani foglalkozásokról készült videókat mutatott, és megkérdezte, tudnék-e én is hasonló módon fejlesztő foglalkozásokat tartani. Így indult a dolog, ami aztán huszonöt évig meghatározta az életemet.

Azért a zene továbbra is ott van az életedben, ha nem is hivatásszerűen.

Valóban nem hagytam fel vele teljesen. Részben a magam szórakoztatására, tartalmas időtöltésként, részben mások zenei projektjeibe bekapcsolódva időről időre visszatérek az előadó-művészethez. Legutóbb például bátyám, Márkos

Albert zeneszerző és csellista *Words and Music* című sorozatának egyik estjén vettem részt, amely a zene és a szöveg párbeszédére épül. Korábban táncszínházakkal is dolgoztam együtt – zenészként és zeneszerzőként.

Laikusként azt gondolom, hogy a zenéhez fül kell, a fényképezéshez pedig szem. Ez ennyire egyszerű, vagy azért bonyolultabb? Milyen út vezet egyiktől a másikig?

Talán épp az imént említett improvizáció az, ami összekapcsolja a kettőt, hiszen mindegyik alapja a nyitottság, a kíváncsiság, a környezet impulzusaira adott reakció. Ahogy konkrét terv nélkül indulsz neki a zenélésnek, úgy hagyod magad vezetni a dokumentarista fotózásban is az alany, a helyszín és a körülmények által. Az egyik mentorom ezt úgy fejezte ki: engeded, hogy a téma találjon meg téged.

Természetesen egy idő után, ahogy kezd kikristályosodni a téma, leszűkül a spontaneitás tere. Számomra az a több kihívást jelentő fázis, amikor már túl vagyok a fotózás folyamatán, és rendszerezni, összeválogatni kell az anyagot. Úgy érzem, az én erősségem az, hogy nem azt

Budapest, VIII. kerület – 1

Tűzpróba, Csiksomlyó – 1

örökítem meg, amit látok, hanem a bensőmmel fotózom – az érzelmeim és az érzéseim által vezérelve, ahogy zenélni is szeretek. A másik fontos dolog számomra az együttműködés. Az utcán járva gyakran előfordul, hogy valaki vagy valami felkelti az érdeklődésemet, bevonz, és akkor elkezdem körbejárni a témát. Sokszor ez oda vezet, hogy kapcsolatba lépünk, beszélgetni kezdünk. Előfordul, hogy valaki megosztja velem az élettörténetét is. Egy-egy ilyen találkozásból akár nagyobb lélegzetű közös munka is kialakulhat. A fényképezés számomra olyan, mint egy útlevel: lehetőséget ad arra, hogy közelebb kerüljek ismeretlenekhez, megismerjek emberi sorsokat, betekintsek az életükbe – ezek a találkozások az én lelki világomat is gazdagítják. Általában úgy indulok el otthonról, hogy „csak” elmegyek kicsit fotózni, és közben fogalmam sincs, mi lesz belőle. Aztán három-négy – vagy akár még több – hasonló beszélgetés élményével térek haza.

Mit kapsz te ezekben a helyzetekben?

Tapasztalatom szerint akár a zenélésnek, akár a fotózásnak ez a nyitott, megismerésre irá-

nyuló folyamata tükröt tart, felszabadító ereje lehet, szembesíthet megrögzöttségeinkkel, előítéleteinkkel, prekoncepcióinkkal. Emellett a művészi munka lehetőséget ad arra, hogy elmélyítsük magunkban az empátiát, a megértést, a mások iránti törődést. Amikor még az előadóművészi pályán voltam, nagyon szerettem kisebb együttesekben dolgozni. A szimfonikus zenekarokat személytelennek éreztem, a szűkebb körben való együttműködést sokkal jobban élveztem. A személyesség – illetve annak hiánya –, ami szerintem megkülönbözteti a kettőt, ezért mondhatom, hogy a fotózásban ugyanazt a sodrást élem meg, mint amikor kamarazenélek. A zenés improvizáció során nem az számít, mennyien vagytok jelen, hanem hogy azt érzed: lelki szimbiózis jön létre, impulzusokat adtok-kaptok, ezekből építkeztek. Amikor régebben ott álltam a színpadon szólístaként, olyan volt az élmény, mintha a televízió képernyőjén látnám magam – nem tudtam kapcsolódni a jelenlévőkhöz. Nekem viszont minden művészeti tevékenységben talán a legfontosabb a közelség, a személyesség érzete. Lelkileg ebből, ezen keresztül építkezem.

(A befejező részt januári számunkban közöljük.)

Adventtől karácsonyig

*„Keressétek
fel és megtaláljátok /
égi üdvösséget
hozott
reátok.”*

MOLDOVÁN-SZEREDAI NOÉMI

Lelkészek válaszolnak kérdéseimre. Mesélnek arról, hogy idén mit terveznek adventre és karácsonyra, milyen tevékenységek, régi vagy új szokások töltik ki a várakozás napjait. A válaszok sejtetik az ünnepre készülődés hangulatát, miközben régi és új hagyományok villannak fel.

Szőkefalván a felekezeti együttélés példájából nyújt ízelítőt Szász Tünde: új szokás, hogy az adventi vásárnapokon egy gyülekezeti tag felolvasson egy verset a kezdő ének után és meggyújtja az adventi koszorún a gyertyát. A régi hagyomány szerint pedig december 24-én délután a férfiak összegyűlnek és a lelkéssel elindulnak kántálni: minden unitárius személyhez és a más felekezetek lelkészeihez is. „Az unitárius énekeskönyv 155-ös énekét és a 156-os ének első és harmadik szakaszát énekeljük. A reformátusoknál és a katolikusoknál 24-én ünnepélyt tartanak, amelyre olyan református és katolikus gyermekek is jönnek, akiknek nagyszülei unitáriusok. Sok a vallásilag vegyes család, így mindenki el tud menni mindegyik templomba. A többi felekezet 25-én jár kántálni.”

Gál Zoltán a gagyi gyülekezet ünnepéről írja, hogy „idén harmadik alkalommal fogunk kültéri adventi koszorút állítani a templomkertben. Minden vasárnap meggyújtunk egy-egy gyertyát imádság kíséretében. A karácsonyfa-ünnepély december 24-én van, ilyenkor szavalnak a gyermekek. Karácsony első napján úrvacsorával egybekötött istentiszteletet tartunk. Decem-

ber 31-én pedig éjjel közeledtével áhítatot tartunk a templom előtt, majd közösen köszöntjük az új évet.”

Vida Rozália az alsóboldogfalvi kántálás részleteit osztja meg az olvasókkal. A karácsony esti köszöntő így hangzik:

„Dicsőség legyen ott fent a magasságos égben Istennek.

Békesség a földön az embereknek.

Így énekelvén az angyali sereg

Midőn az úr Jézus született.

Mi is örömmel járunk és éneklünk,
midőn a kis Jézusról zeng dicséretünk.

Örömmel hirdetjük, hogy ne féljetelek,

a megváltó néktek ma született.

Keressétek fel és megtaláljátok,

égi üdvösséget hozott reátok.

Virradjatok fel a holnapi szent napra,

a boldogságnak ama szent napjára.

Hasson házatokra e fénynek sugára,

Azt kívánja a község lakossága.

Ha majd lezajlik az óesztendő,

Derüljön reátok egy szebb jövőendő,

Abban is vezéreljen az idevezítő

S ha majd ütni fog a végórátok,

Bár elébb vagy később ér el hozzátok,

Jussatok Istenhez, a magas mennyekben

Kívánjuk úgy legyen mindörökké! Ámen.

Kántálni indulnak a férfiak, reformátusok és unitáriusok közösen. Végigmennek a falun, az unitárius házaknál unitárius éneket énekelnek: *Úr Istennek szent fia...*, de más dallammal, mint az énekeskönyvben, és egy olyan szakaszt is, ami nincs is meg abban, református házaknál református éneket. Régies stílusú előéneklés van, amit már csak két vagy három férfi tud. Mielőtt eljönnek a háztól, a fenti köszöntőt mondja el általában az előénekes vagy egy fiatal. Kántálni csak konfirmálás után mehetnek a fiúk. Adományokat gyűjtenek és kétfelé osztják a református és unitárius egyházköziség között.

Dénes Erzsébet meséli, hogy „Siménfalván már három éve járunk kántálni a fiatalokkal – a konfirmáció után lehet csatlakozni, és azokhoz

a családokhoz megyünk, ahonnan a gyerekek eljöttek, illetve kérésre más családokat is meglátogatunk. Gitárral és egyéb kisebb hangszerekkel indulunk útnak, első napján délután. Karácsonyi énekek csendülnek fel, behívnak, süteménnyel, forralt borral kínálnak, a fiataloknak némi pénzt is adnak, abból pedig közös pizizást szoktunk rendezni.”

Énlaka

Mátéfi Timea arról ír, hogy Énlakán nem volt különösebb adventi vagy karácsonyi szokás. „Néhány éve adventi koszorút vagy asztali díszet készítenek gyertyákkal. Összegyűlnek gyerekek, fiatalok, és együtt készítik az idősebbeknek, a hetvenen felülieknek, akik már nem nagyon járnak ki vagy betegek. Tizenegy évvel ezelőtt, amikor Énlakára kerültem, idegenkedtek az adventi koszorútól, nem volt szokás a faluban, de most már sokan elkészítik. Egy évtized is elég volt, hogy szokássá váljon. A hangolódás része a karácsonyi műsorra való készülődés is. Az adventi istentiszteleteken a konfirmandusok vagy presbiterek, gyerekek vagy felnőttek olvasnak fel szövegeket és gyűjtják meg a gyertyát. A falu karácsonyfáját is együtt állítjuk, díszítjük kézzel készített díszekkel. Ilyenkor szeretetvendégség is kikerekedik.

Tavaly kezdtük el a *Szállást keres a szent család* akciót. Advent idején „vándorolnak” a faluban (a családok kézről, kézbe adják a betlehemi jeleneget), és egy borítékba mindenki beírja ünnepi jókívánságait. Karácsony első napján az úrasztalára kerül, és az üzenetekből idézek beszédben.”

Nagy Adél arról számol be, hogy Recsenyében az ünnep első és másodnapján betlehemező gyerekek járnak végig a falut. A betlehemezés hagyománya nem túl régi, Fodor Dénes lelkész idején (1959 és 1969 között) kezdődött el. A kommunizmus sötét éveiben ennek leple alatt tudott működni a családlátogatás. A betlehemes játék szövegét más vidékeken is ismerik, használják, ezt a lelkész ismerhette, és betanította a gyerekeknek. Király, turkács [állati maszk], pásztorok, angyalok viszik az örömhír mellett a fából készült ládát is, a kicsi betlehemet a szent családdal, állatokkal. A betlehemezés egyben adománygyűjtés is. A begyűlt adományokat a gyermekek programjaira fordítjuk.”

E rovat összeállítója pedig arról számol be, hogy Csekefalván tavaly indították el az adventi fénykalendárium szokását: „advent minden estéjén felkutattuk az aznapra kidíszített ablakot, énekeltünk kint, majd a házigazdák megvendégelték, és ismerkedéssel, beszélgetéssel telt az este. 24-én este a templom volt kidíszítve, és a szentesti ünnep gyermekeinkkel az év legbensőségebb alkalma a gyülekezetben. A Gondviselés Segélyszervezet adományainak köszönhetően minden özvegy élelmiszercsomagot kap. Szilveszter éjszakáján pedig óévbúcsúztató és újév-köszöntő istentiszteleten adunk hálát és az éjféli harangszó után kérünk áldást az új esztendőre.”

Recsenyéd

Mindazokért, akik túl korán lettek angyalok

HADNAGY ÉVA

Itt a fájdalom zsenge szeretetté és reménnyé formálódhat.

Ünnepelni és emlékezni gyűltek össze november 15-én délben közel százan a székelyudvarhelyi belvárosi unitárius temető előtti téren, itt kapott ugyanis helyet a Vendégbabák emlékhely, az Udvarhelyszéki Anyák Egyesületének jóvoltából. Ez a szobor, ez a hely Romániában egyedülállóként látható formát ad a témát körülölelő csendnek, a perinatális gyásznak.

Az Udvarhelyszéki Anyák Egyesületének fő célja, hogy összefogja, bátorítsa, segítse, és szakemberek bevonásával tanítsa a közösségükbe tartozó édesanyákat, várandós kismamákat, nagymamákat az anyaság és az élet útvesztőiben. Önkéntes munkájuk során nagyon sokszor szembesültek azzal, hogy nem minden várandósságot követ örömteli gyermekáldás.

A várva várt kisgyermek elvesztése óriási fájdalom, amelyet külső szemlélőként nehéz megérteni.

Nagyon gyakran az érintett családok magukra maradnak a fájdalommal, a meg nem értettségükkel, az el nem fogadott gyászukkal. Őket kí-

vánta felkarolni az egyesület, és 2022-ben megszületett az emlékhely gondolata – idézte fel a több évig tartó munkát, a nehézségekkel és küzdelmekkel teli folyamatot Fekete Éva, az egyesület elnöke. Elmondta, 2023-ban kérték fel Demeter István szobrászművészt a szobor elkészítésére, amelyre az anyagiakat közösségi összefogással, adományokból gyűjtötték össze. 2024 januárjában a Székelyudvarhelyi Belvárosi Unitárius Egyházközség felkarolta az emlékhely megvalósulásának ötletét és helyet biztosított számára.

Fekete Éva kiemelte, hogy a legtöbb esetben nem adódik lehetőség méltósággal elbúcsúzni a magzattól, ezért is tartották fontosnak ennek az emlékhelynek a kialakítását. – A perinatális gyász folyamatában nagy jelentősége van annak, hogy legyen egy hely, ahol a szülők és a családtagok méltósággal emlékezhetnek. A Vendégbabák emlékhely segít felismerni a veszteség valóságát, erőt ad a gyász megéléshez és kapaszkodót a továbblépéshez. Itt a fájdalom zsenge szeretetté és reménnyé formálódhat – hangsúlyozta, majd hozzátette: a pitypangot választották a vendégbabák szimbólumának, hiszen az is elszáll a szélben.

A karjában kisbabát tartó anygalt és a lábánál zokogó édesanyját ábrázoló szobor leleplezését követően a székelyudvarhelyi történelmi egyházak képviselői, nevezetesen Bekő István Márton református lelkész és Olasz Béla római katolikus plébános is megáldotta az alkotást. Simó Sándor, a belvárosi unitárius egyházközség lelkésze ünnepi gondolatainak alapjaként Sámuel első könyve, első fejezetének 10,11 verseit választotta. Anna történetéből idézett, amelyben az addig meddő édesanya fiúgyermekért fohászodott az Úrhoz, aki teljesítette kívánságát. – Évezredek teltek el, de az édesanyák érzése, fájdalma és harca az övéiért mit sem változott. Ugyanúgy fáj ma is a meddőség, a magzatok, újszülöttek korai halála. Számomra ez a szobor ma azt jelenti, hogy az édesanyák itt a földön, de ha kell még az égben is, védik a magzataikat, csecsemőiket. Legyen hát ez a szobor és ez a tér a kegyelet helye. Valahányszor, amikor itt járunk, lássuk meg benne a mindenkori védő és őrző édesanyákat, tiszteljük az életet, és adjunk hálát az Istennek mindenért – fogalmazott a lelkipásztor.

Solymosi Alpár, a Székelyudvarhelyi Unitárius Egyházkör esperese is jelen volt az eseményen. Imájában köszönetét fejezte ki azért, hogy meg-

valósulhatott ez az emlékhely, háláját a gyülekezetnek a befogadó és nyitott lelkiségért, és Isten áldását kérte az egyesület munkájára is, akik nemcsak az örömben, hanem a szenvedésben is közel hajolnak és vigaszt nyújtanak. – Ma újra lángra lobbantjuk a szeretet soha el nem múló lángját, hogy ne feledjük az életünkből mindazokat, akik a legtörekenyebbek. Köszönjük, hogy a pitypang képében, a csillagok jelképében, a lelkészi szeretet megnyilvánuló szavaiban, a gyülekezet befogadó és nyitott lelkiségében otthonra lelt ez az emlékmű – mondta. Igencsak felemelő mozzanata volt az ünnepségnek, amikor imára szólította a jelenlévőket és kérte a gyermekeket, hogy közösen a lekipásztorokkal, egymás kezét fogva mondják el az Úr imádságát.

A lelkészi áldásokat és beszédeket követően, a ragyogó, melegen simogató napsütésben egy érintett család fehér léggömböket engedett a magasba, majd Kászóniné Fejős Gabriella református lelkész népdallal emelte az ünnep hangulatát. László Katona Renáta gitárral kísért dallamaira a jelenlévők egy-egy gyertya meggyújtásával rótták le kegyeletüket, fejezték ki együttérzésüket az érintettekkel a Vendégbabák emlékművénél.

Angyalok

RÁCZ NORBERT ZSOLT

*Hihetetlen,
hogy a lelki
országban
egyedül az
ember létezne.*

Ahogy beköszönt december, sejtelmes zene dereng fel a rövidülő délutánokon. Karácsonyi muzsikát játszik a mindenség, és angyalszárnyak suhogása járja át a hideg, téli estéket. Jön, jön, ki szeretetével fényt gyújt a sötétben járók előtt! S ha már december van, ha karácsonyra hangolódik az élet, akkor foglalkozunk az *Unitárius Közlöny*ben is az angyalokkal! Ám ez alkalommal, sajátos módon, az unitárius teológiai irodalom néhány fontos darabja lesz írásom kiindulópontja, ugyanis, és ez lehet, hogy meglepő lesz egyesek számára, az unitárius hittani művek tekintélyes része foglalkozik az angyalokkal is.

Ez irányú kémlélődésem idén nyáron kezdődött, amikor egy konferenciára készülve vettem kézbe Kriza János püspökünk hittani művét. Ebben találkoztam először az unitárius angyaltannal (és örökös kísérelőjével, a démonológiával, de e másodikról majd máskor írok), s hát gondoltam, utánanézek ez ügynek, hadd lássam, hányadán is állunk e dologgal. Rövid kutatásom aztán azt erősítette meg, hogy ez az ága a teológiának nálunk is komoly múlttal rendelkezik.

Elsőként Szentábrahámi Lombárd Mihály *A keresztény hittudomány összege az unitáriusok szerint* (eredeti címe: *Summa theologiae christianae secundum unitarios*) című művét lapoztam fel. Az 1700-as évek derekán írott munka egyházunk egyik legtekintélyesebb rendszeres teológiai művének számít, amit elődeink évszázadokon keresztül használtak. Szentábrahámi az Isten

munkáiról szóló részben, a teremtés rendjének sorjázásakor, az ember teremtése után szól az angyalokról, tehát időben meglehetősen korán. Az angyalokat az emberek legközelebbi rokoniaként határozza meg, és a szóról – angyal – megállapítja, hogy kettős értelme van. Egyfelől azokat jelöli, akik más nevében szólnak, tehát a szószólókat, de különös értelemben a test nélküli lelkeket is e kifejezéssel illeti. Az angyalok létezését – így Szentábrahámi – az ész könnyen el tudja fogadni, de világos bizonyíték róluk az írásból származik.

*Bár erre alig van bizonyíték,
az ész állítása szerint
az angyalok az ember teremtése előtt Isten fiaiként
alkotódtak az Úr szolgálatára és dicsőítésére.*

Számuk ismeretlen, és bár olvassuk, hogy közöttük rendek és rangok léteznek, erről többet nem kíván írni Szentábrahámi. Szolgálatukban alávetik magukat teljesen Isten akaratának, így mindig azt cselekszik, amivel az Úr megbízta őket. Kiemelt státusuk ellenére „...oly gyakran s oly különböző szín alatt történt a megjelenésük, hogy annak módjáról és idejéről s szolgálatainak másféle körülményeiről, valamint az egyes emberek órangyaláról is alig lehet és szabad valami bizonyost megállapítani.” Bár ésszel felfogható, Isten közvetlen közelében levő testetlen lényekről van szó, nekik sem jár isteni imádat, a gonosszá válóknak és az ördögnek pedig ellen kell állnunk, „...nehogy családjába besorakoztassunk, hanem inkább ő fusson tőlünk, mint egy legyőzött ellenség”.

Csikfalvi Márkos György kollégiumi tanár *Keresztény Dogmatica Theologia, avagy Hittudomány az Unitáriusok Értelmek szerént* című, kéziratban fennmaradt művében (kezemben egy 1808-ban

Marcantonio Franceschini: *Órangyal* (1717)

írott másolat járt) az angyal szót négy értelemben használja. Így nevezi sokszor a Biblia a lelketlen jelenségeket és dolgokat, amelyeket Isten saját akarata szerint alkalmaz. Ugyanígy hívták a prófétákat és rendkívüli tanítókat, akiket Isten sajátos feladatokkal bízott meg, de angyalnak neveznek mindenféle követet és szolgát, aki valamilyen úr nevében jár el. Végül pedig ugyanígy neveztetnek az „...értelemmel és okossággal bíró lelkek, kik az embereknél erejükre, tehetségükre és szentségükre nézve nagyobbak, akik által az Isten, mint eszközökkel él a maga akaratának végrehajtásában”. E negyedik értelemben vett létük – Csíkfalvi szerint – a „józanokossággal” teljesen megegyező bizonyosság a következő okok miatt: amint léteznek lélek nélküli testek, úgy létezniük kell test nélküli lelkeknek is. Ahogy léteznek e világon az embernél alacsonyabb rendű lények, úgy létezniük kell tökéletesebbeknek is. Szerfelett korlátozná az Isten mindenhatóságát, ha a legmagasabb rendű lény, akit teremtett, az az ember volna. Továbbá pedig a „természetvizsgálók” egyik alapszabályára hívja fel a figyelmet, miszerint a világban nem léteznek ugrások. Az élettelenek és az élőlények rendszere rangsorban áll, legmagasabb szintje az ember, de semmi okunk nincs azt feltételezni

– véli szerzőnk –, hogy e sorozat ne folytatódna az emberen túl is, Istenig. Majd megállapítja, hogy a pogány alkotók művei tele vannak oly lényekkel, akik a mi Földünkön kívüliek, de akiknek a létük kétségtelen. Arról ő sem tud, hogy az angyalokat mikor teremtette az Isten, valószínűleg a világ előtt, de bárhogy is lenne, mindegyiket jónak és szabad akarattal felruházottnak teremtette. Ebből fakadhat az, hogy egyesek elhagyták elsődleges küldetésüket és a rosszat választották, őket hívjuk ördögöknek, gonosz lelkeknek. Úgy tűnik – teszi hozzá –, hogy az angyalok tevékenysége elsősorban a bibliai időre korlátozódik, és nem lehet bizonyítani, hogy működésük kiterjedt volna ezen túl is. Az idők során az angyaloknak sok feladatot tulajdonítottak, például azt, hogy ők okozzák a különböző időjárási jelenségeket, de sem erre, sem pedig arra nincs bizonyíték, hogy minden embernek születésétől fogva őrzőangyala volna. Végül ő is megállapítja, hogy az angyalok – bár magasabb rendűek, mint az ember – semmiképp sem imáandók.

Csíkfalvi Márkos György műve minden bizonynyal járt Kriza János kezében, és azt használta is a maga hittankönyvének megírásakor, ugyanis átvesz onnan egy sor megállapítást. E mostani írásban Kriza *Keresztény Hittudomány (Dogmatica Theologia)* című kéziratos művének egy 1868-ból származó másolatát használom. Kriza szintén a teremtés rendjén tárgyalja az angyalok kérdését, de ő immár nem az ember teremtése után, hanem annak előtte, az értelemmel bíró valóságok teremtéséről szóló rész kiemelt, első részében. Ő már fontosnak tartja annak a bizonyításával indítani e kérdést, hogy léteznek-e angyalok. E munkában felhasználja elődjei vélekedését, de újabb érvekkel gazdagítja azokat. Első érve abból indul ki, hogy miként a látható, érzéki világ igen gazdag jelenségekben, úgy lehetetlen, hogy a lelki országban egyedül az ember létezzen. A természeti világ megfelelője kell, hogy legyen a lelkiné, így, amint itt a Földön igen nagy a gazdagság és a sokszínűség, úgy a szellemvilág is hasonlóan gazdag kell, hogy legyen. Továbbá Isten tökéletességéből következik, hogy ő mindenféle jónak életet ad, így az értelemmel ellátott lények, akik e világon a legbecesebbek, megannyi formája kell létezzen. Megismétli elődje érvét, miszerint a világban nincs ugrás, hanem szép fokozatosan épül fel az univerzum az emberig, majd utána is fejlődnie

kell: „Mint lehetne hinni, hogy a végtelen üreg, melyet az ész Isten és ember között felfedez, betöltetlenül maradt volna? Ha a lajtorja alantabb része, mely alatta van az embernek, bé van töltve, bé kell töltve lenni annak is, mely az embernek felette van”. Ezután három eredeti érvet sorol fel, melyekkel én az unitárius teológiai irodalomban még nem találkoztam. Elmondja, hogy a mi bolygónknál jóval nagyobb égitestek vannak. Oktalanság lenne azt feltételezni, hogy csak a miénken van értelmes élet, s a mi értelmünk a legfejlettebb. Ha a lélek halhatatlan – folytatja –, akkor az minden bizonnyal fejlődik is. Az előttünk éltek lelkei jóval fejlettebbek kell hogy legyenek, mint mi vagyunk. Végül egy idézésre érdemes érvet is elénk tár: „A mi naprendszerünk a többi világ testekkel természeti összeköttetésben van, innen következtethetjük, azt is, hogy a lélek halhatatlan országa erkölcsi kapcsolatban van, de a melyről csak a síron túl lehe-tend teljesebb ismeretünk”. Kriza immár inog annak az elfogadásában, hogy érvei megállják-e a helyüket a szigorúan vett tudományos ítélőszék előtt, ezért e részét művének ekképp zárja: „Megismerjük egyébaránt, hogy a felhozott okok nem szoros erősségek, de azért oly erkölcsi hihetőséget szereznek, mely a vallás tárgyaiban csaknem egy erejű a bizonyossággal”.

Az angyalok létezése mellett felhozott érvek után szerepükre és feladatukra tér át. Hittaná-nak ezt a fejezetét végül azzal zárja, hogy az angyalokkal foglalkozó rész miért fontos erkölcsi életünkben: a velük való foglalkozás szélesíti képzeletünk horizontját Isten országának gazdagságáról és sokszínűségéről. Láthatjuk, hogy milyen szoros kapcsolatban vannak erkölcsi szempontból a látható és láthatatlan dolgok a világunkban. „Az angyaloknak hívése halhatatlanságnak s a kegyességben határ nélküli előhaladásunk vigasztaló reményét élesztvén, megnyugtatónkra s megjobbulásunkra jótékonyan munkálkodik. Egyszóval ez a hitágazat az erkölcsi szabadságnak ideálját valósítva terjeszti a keresztény eleibe”. Kriza fontosnak érzi, hogy foglalkozzon a gonosz lelkek, azaz démonok kérdésével is, ám ő – elődjeitől eltérően – immár úgy gondolja, hogy ilyen gonosz lelkek nem létezhetnek.

Időben tovább haladva, nagyon érdekes megá-lapításokat találunk Ferencz József 1902-ben nyomtatásban is megjelent *Hittan unitárius kö-*

zépiskolások számára című művében. Ő az angyalokról szóló kérdéskört *Az ember az Isten képmása* fejezet magyarázó, apró betűs részébe számúzi. Érződik, hogy jeles püspökünk némi kényelmetlenséget érez, amikor e tárggyal kell foglalkoznia: az embernél tökéletesebb lények létrehozására vonatkozólag nem mondhatjuk azt egyértelműen, hogy nem léteznek, hiszen ezzel Isten mindenhatóságát és bölcsességét vonnánk kétségbe. Ezután Kriza több érvt is megismétli, majd röviden szól az angyalok bibliai megjelenéséről és értelméről. A szűk oldalnyi részt azzal zárja, hogy az angyalok és démonok létezése nem is képezi szoros értelemben a vallás tárgyát, hiszen az elsősorban Isten és az ember kapcsolataival kell hogy foglalkozzon. Végül sommásan zárja eszmefuttatását: „Hogy minő lényekkel vannak benépesítve Istennek számtalan világi, az nem tartozik reánk; elég annyit tudnunk, hogy a földön az ember van arra hivatva, hogy Isten képmását viselje, hogy itt sem angyalok, sem ördögök nincsenek, hanem a jó a rosszal s a rossz a jóval különböző arányokban van az emberi egyénekben egyesítve.”

Láthatjuk, amint az unitárius teológia lassan, az 1700-as évek derekától a huszadik század elejéig eltávolodik az angyalok tárgyalásától. Ferencz József említett műve után már nem nagyon található olyan unitárius teológiai alkotás, amely foglalkozna az angyalok tényleges létezésével. Itt nem áll módunkban részletesen elemezni azt, hogy miképp alakulnak a szempontok és megközelítési módok e kérdésben, bár ez is megérne egy kis figyelmet, így annyival kell megelégednünk, hogy úgy, ahogy a kövek, a fák, az emberek léteznek, úgy nehéz feltételezni az angyalok létét. Ám az most is áll, amit a Biblia is megfogalmaz, miszerint az angyalok Isten küldöttjei, akaratának tolmácsai és közvetítői e világban. Így, ha test nélküli, értelmes lények létezését, őrangyalok és rossz lelkek közöttünk való ténykedését elfogadni nem is tudjuk, azért ma is kijelenthetjük: angyalok azért vannak! Sőt, mi magunk is lehetünk ilyenek akkor, amikor az Úr akaratát tolmácsoljuk szavainkkal és tetteinkkel e világban. Karácsony előtt pedig annál fontosabb megállapítani, hogy ez ünnepen látogasson meg mindenkit – kicsit és nagyokat egyaránt – az Úr angyala, és ajándékozzon meg szeretettel, bizalommal és reménnyel, hogy világunk nem rideg és decemberi, hanem étellel és gondviselő Atyánk jelenlétével van teli!

A jóság termése – hála a szentivánlaborfalvi és kézdisárfalvi gazdáknak

Az idei ősz ismét bizonyította, hogy a szív bősége nem a raktárak telítettségében, hanem az emberi jóságban mérhető. A szentivánlaborfalvi és kézdisárfalvi gazdák a Gondviselés Segélyszervezet felhívására négy és fél tonna terményt – gabonát, krumplit, hagymát, káposztát – ajánlottak fel a rászorulóknak javára. A terményhalmok mögött nemcsak földművelő kezek munkája áll, hanem a közösség összefogása, egymás iránti felelőssége és szeretete. Aki vetett, az most kétszer aratott: egyszer a földön, s egyszer a szívben. Minden zsák gabona, burgonya, hagyma, káposzta mögött egy-egy imádság lapul: hogy jusson ennyivaló az asztalra, melegség a házba, remény az emberi szívekbe.

Az adományokból eddig 15 Brassó környéki család (38 személy), 29 erdővidéki család (213 személy) és három intézmény részesült, a szétosztás még folyamatban van. Az adomány nemcsak testet, hanem lelket is táplál, mert ahol a szív nyitott, ott Isten is helyet talál.

Minden megörvendezettett embertársunk nevében hálásan köszönjük a szentivánlaborfalvi és kézdisárfalvi gazdáknak, hogy jóságukkal újra megmutatták: a hit cselekvő szeretet, és a közösség igazi ereje az önzetlen adásban rejlik.

Újraindult a hajléktalan-étkeztetési programunk

Hálával és örömmel teli a szívünk, hogy a Gondviselés Segélyszervezet újra elindíthatta azt a szolgálatot, amelyben unitárius egyházközseink és egyháztársadalmi szervezeteink meleg vacsorát készítenek a sepsiszentgyörgyi hajléktalanok számára.

Hetente egy alkalommal, szeretettel és gondoskodással főzünk azoknak, akiknek a legnagyobb szükségük van rá.

Az első héten a baróti unitárius egyházközség tagjai készítették az ételt, ezen a héten pedig a szentivánlaborfalvi szakkör résztvevői vállalták a szolgálatot.

Köszönjük mindenkinek, aki idejét, energiáját, adományát és szívét adja ehhez a kezdeményezéshez – együtt melegítjük nemcsak a testet, hanem a lelket is. Külön köszönjük Tordai Melinda segélyszervezeti munkatársunk önzetlen szervező munkáját!

| BUZOGÁNY-CSOMA ISTVÁN

Ajándék

DIMÉNY CSILLA JÚLIA

*Amíg készítjük,
mindig arra
gondolunk, aki-
nek szánjuk.*

Mindannyian szeretünk ajándékot adni vagy kapni. Magyar nyelvünk értelmező szótára szerint az ajándék – régies formájában ajándok – figyelmességből, szívésségből, szeretetből valakinek ingyen adott használati tárgy vagy pénz. Lehet alkalmi vagy ünnepekhez kötött: húsvéti, karácsonyi, lakodalmi, névnapi, születésnap, újévi ajándék. De érdekes módon lehet olyan adomány is, amellyel valakinek a jóindulatát, barátságát szeretnénk megnyerni. Egy-egy nagyra tartott dolog vagy képesség is lehet isteni ajándék (néha a műsák ajándékaként is szokás emlegetni). Népies vonatkozásban az újszülött gyermekre is mondják: „az úr ajándéka a gyermek, az anyaméh gyümölcse jutalom”. Átvitt értelemben ajándék lehet valamilyen örvendetes, szerencsés vagy meglepetésnek szánt cselekedet, esemény vagy alkalom. Közmondásban is szoktuk emlegetni, amely szerint nem illik az ajándékot bírálni, becsmérelni. Néha a francia eredetű souvenir/szuvenir szót is használjuk, amelynek jelentése emléktárgy vagy emlék, amelyhez személyes élmények kapcsolódnak és segítenek felidézni a múltbéli kedves eseményeket. Az angol present szó főnévként ajándékot jelenthet.

Ünnep körül mindannyian azon töprengünk, hogy mivel is lepjük meg szeretteinket? A megfelelő ajándék kiválasztásához minden bizonynyal jól kell ismernünk ajándékunk címzettjét. Tudnunk kell róla például, hogy mi a kedvenc színe, mit szeret olvasni, mi a hobbija, mivel fog-

lalkozik szívesen a szabadidejében. Sokkal értékesebb a saját kezűleg készített ajándék, hiszen amíg készítjük, mindig arra gondolunk, akinek szánjuk. Nemcsak egy pillanatig tart, amíg a boltban megvesszük, hanem benne lesz az a néhány óra, amíg elkészül. Mindezeket túl, egymás jelenlétében, az együtt töltött minőségi időben is meg kell találnunk az ajándékot, hiszen gyakran annyira elfoglaltak vagyunk ügyes-bajos dolgainkkal, hogy kevés idő jut egymásra. Úgy érzem, hogy újra és újra meg kell tisztítanunk a szívünket a félelemtől, előítéletektől, kételeyektől, stressztől, haragtól, irigységtől és az ehhez hasonló negatív érzésektől. Ebben nagy segítségünkre lehet a megbocsátás képességének megtanulása, kialakítása, mindannak az elengedése, ami már nem válik hasznunkra és terheli az életünket. Ehhez önreflexiót, befelé való figyelmet és önfegyelmet szükséges gyakorolnunk. Ebben segíthet az őszinte, belülről fakadó imádkozás, amely a lelki békesség, a hit útjának keresése és megtalálása. Vezessen így bennünket a SZERETET, amely fényként ragyog lelkünkben, és amelyet ha szívből adunk, megsokszorozódva tér vissza hozzánk.

Mindenkinek kívánok megtisztult szívvel megélt és igaz szeretettel újratöltött, békés, áldott karácsonyi ünnepet!

„Mostakarom!”

SZÉLES LÁSZLÓ

Az ő útjának követése a lehető legjobb út.

Talán sokunkban közös, hogy életünk valamely pontján kezünkbe kerül egy-egy Harry Potter-könyv, netán átrádjuk magunkat a teljes sorozaton. Nos, én többször is megtettem ezt, és bár nem sok mindenre emlékszem, egy apró dolog azóta is eszembe ötlük, különösen advent idején. Az egyik első szó, amit Harry elkényeztetett unokaöccse megtanult, az a „mostakarom” (sic!). Egy levegővel, lendületből, hisztizve, dülva-fúlva szoktuk ezt a fordítók által „összehegesztett” kijelentést hangoztatni mi is... Lázasan keressük a fogódzókat, próbálunk a tavalyitól, azelőttitől kicsit lassabban, jobban... tudjátok, úgy igazibban nekifeküdni az ünnep által tartogatott többnyire kellemes, de fárasztó hagyományoknak, szokásoknak. Készek akarunk lenni, várjuk, hogy készek lehessünk, akkor is, ha valahogy a világot nem érdekli advent, megy az élet, az iskola tovább, az egyetem nem áll le, csak karácsony előtt, akkor is kínosan rövid időre. Nincs recept arról, hogy hogyan kell jól várakozni. De az talán valamelyest közös mindannyiunk számára, hogy előbb-utóbb eljutunk addig a pontig, hogy megszeretjük azokat a dolgokat, amikre várni kell, mert ami hirtelen és küzdelem, erőfeszítés nélkül a kezünkbe hullik, az kicsit számunkra is értéktelen.

A 37. zsoltárban azt olvashatjuk, hogy „Nyugodj meg az Úrban és remélj benne!” Itt, bár jól hangzik, nem adventről van szó, sem karácsonyról, hanem Isten igazságosságáról, jutalmáról vagy büntetéséről, melyre vár a nép. Ezért fohászko-

dik a zsoltáríró, hiszen annak a népnek ez a fajta politikai messiásvárás élt a tudatában. Nekünk más van. Nekünk „született Megtartó”, és évről évre tudatosítjuk, hogy az ő útjának követése a lehető legjobb út... Hogy mire? Arra az isteni igazságra, amit keresett a nép régen, és keres most is, talán más szavakkal, más céllal. Útravalóként Sík Sándor egyik verséből idézek:

„Az Isten küld, testvéreim tinéktek,
hogy sugarai eleven tüzét,
amik arcáról a szívembe égtek,
sugározzam csendesen szerteszét
a testvéreknek, kik az éjben járnak.
Az Isten küldött, szentjánosbogárnak.”

Jézus szájába adott sorok ezek. Erős lehet, eleven, kikerülhetetlen az Isten tüze. Odamehettünk mi is a tűz mellé, hogy szívünkbe égessük a kifürkészhetetlent. Hallgathatjuk a Mestert, kinek tanítása „mostakarva” meg nem ismerhető, kinek tanításában Isten fénye nem LED-tábla, amelyen azt írja, hogy 15 lej a forralt bor, hanem szentjánosbogár, amely az éjben járó, eltévedt, védtelen testvéreknek világít. Azt, akire az elkövetkező hetekben várunk, Isten küldte. Nem fényfűzérnek, nem ordító „Jingle bells”-nek, hanem csendes szentjánosbogárnak, hogy benünket, igaz testvéreket vezéreljen.

Egyházunk hírei

Lelkészi értekezlet Szindén

Október 13-án, a Kolozs-Tordai Unitárius Egyházkör soron következő lelkeszi értekezletére a Szindi Unitárius Leányegyházközségben került sor. Szabó Eszter, a Zsil-völgyi Unitárius Társ-egyházközség segédlelkésze bibliamagyarázatát követően Koppándi Zoltán Attila szórványreferens tartott előadást *Az elveszett juh nyomában – unitárius élet a szórványban* címmel. Pálffy Anna Mária, az Északnyugat-Erdélyi Unitárius Szórványegyházközség lelkésze tájékoztatót az épülő templomos ingatlan munkálatairól, majd a résztvevők átbeszélték az aktuális egyházköri ügyeket.

A Marosi Egyházkör lelkeszei Szabédon tanácskoztak

Október 15-én tartotta a Marosi Unitárius Egyházkör IV. évnegyedi lelkeszi értekezletét a szabédi unitárius egyházközség. Az alkalmat Hegedüs Tivadar szentháromsági lelkész bibliamagyarázata nyitotta meg, majd Koppándi Zol-

tán szórványreferens tartott előadást *Az elveszett juh nyomában – unitárius élet a szórványban* címmel. A közös gondolkodás és tapasztalatcsere során a résztvevők a szórványban végzett szolgálat kihívásairól és lehetőségeiről osztották meg gondolataikat.

Örökségvédelem és közösségépítés Verespatakon

Több mint egy évtizede tart a gyümölcsöző együttműködés a Magyar Unitárius Egyház és az ARA Egyesület (Arhitekturá. Restaurare. Arheologie) között, amelynek köszönhetően az elnéptelenedett Verespataki Unitárius Egyházközség épületei – a templom, a volt lelkészlak és a kántori ház – fokozatosan új életre kelnek. Az

ARA munkatársai az elmúlt években nemcsak az ingatlanok őrzőivé, hanem az unitárius örökség gondozóivá és fejlesztőivé váltak. Az épületek kulturális és közösségi programok helyszínévé alakulnak, új lehetőséget teremtve a helyi közösségi élet számára. 2025-ben újabb közös projektek indulnak a Nemzeti Örökségvédelmi Intézet támogatásával: ezek között szerepel a kántori lakás teljes felújítása – egy 3,4 millió

lejes beruházás révén –, illetve egy örökségnépszerűsítő program, amelyhez a görögkatolikus és református közösségek is csatlakoznak. Az unitárius parókián és templomban a hagyományos mesterségek és technikák történetét bemutató installációk kapnak majd helyet, az Astra Múzeum szakmai közreműködésével – az unitárius közösség kézműves örökségét megidézve és megőrizve a jövő nemzedékei számára. Mindez nemcsak épített örökségünk megóvását jelenti, hanem annak biztosítékát is, hogy az unitárius jelenlét és szellemiség továbbra is része marad Verespatak életének.

Kórustalálkozó Nagyajtán

Október 18-án Kriza János szülőfalujában, Nagyajtán tartották a Háromszék–Felsőfehéri Unitárius Egyházkör kórustalálkozóját „Dicsér téged teljes szívem” mottóval. Az esemény a közös éneklés örömét és Kriza János püspök, néprajzkutató és költő emlékét ünnepelte halálának 150. évfordulóján. A vártemplomban Kovács István püspök igehirdetését követő szolgálatban Bíró Attila esperes és Fekete Levente

helyi lelkész is közreműködött. Nyolc kórus dicsérte Istent népdalokkal és egyházi művekkel, a Kriza János Általános Iskola diákjai pedig versekkel és énekekkel emlékeztek névadójukra. A rendezvény koszorúzással zárult az emlékparkban, ahol a résztvevők hálát adtak mindazért az örökségért, amelyet Kriza János hitben és kultúrában hagyott a közösségre.

Püspöki vizitáció Homoródszentmártonban

Október 19-én zajlott a homoródszentmártoni püspöki vizitáció és főhatósági vizsgálószerk,

amely az egyházközség életének és gazdálkodásának áttekintését, valamint a közösségi munka megerősítését szolgálta. A püspöki küldöttség megtekintette a templomot, a kántori és haran-

gozói lakást, a ravatalozót és az ifjúsági központot, találkozott az egyházközség vezetésével, majd egyeztetett a település polgármesterével is. A délutáni ünnepi istentiszteleten Kovács István püspök János evangéliuma 20,21 alapján azt hangsúlyozta, hogy életünk akkor válik teljessé, ha szolgálattá lesz, és ha hitünket a közösség javára fordítjuk. A vizsgálószerk megállapította, hogy az egyházközség adminisztrációja és gazdálkodása rendben van, a lelkészi szolgálat pedig élő kapcsolatot ápol a hívekkel. Az esperesi és világi vezetők köszönetet mondtak mindazoknak, akik munkájukkal és hűségükkel építik a közösséget. A vizitáció emléklapok átadásával és szeretetvendégséggel zárult, megerősítve a hívek összetartozását és szolgáló elkötelezettségét.

Székely kapu és harangláb átadása Jobbágyfalván

Október 19-én ünnepi istentisztelet és kórustalálkozó keretében adták át a restaurált székely kaput és haranglábát Jobbágyfalván. A felújítás Magyarország Külgazdasági és Külügyminisztériuma támogatásával valósult meg. A hálaadó istentiszteleten Jenei-Jakab Emese lelkész szolgált, majd Gáll Hajnalka konzul Magyarország Csíkszeredai Főkonzulátusának képviseletében köszöntötte az egybegyűlteket. Az esemény a közösség összefogásának és hagyományörző elkötelezettségének ünnepe volt, melyet Jobbágyfalvi Nagy Ferenc Férfikar szervezte kórustalálkozó egészített ki. Ezen a Kárpát-medence különböző pontjairól érkezett énekkarok léptek

fel, és az együtt éneklés öröme tette teljessé az alkalmat.

Ökumenikus megemlékezés Kolozsváron

Október 23-án, nemzeti ünnepünkön a kolozsvár-belvárosi unitárius templomban Kovács István unitárius püspök hirdetett ígét, közreműködött Kolumbán Vilmos református püspök, Boldizsár Beáta evangélikus lelkész és Böszörményi Géza piarista szerzetes. A liturgus Rác Zsolt Norbert Zsolt unitárius lelkész volt. A Sétatéren az 1956-os emlékműnél tartottak közös megemlékezést és koszorúzást a történelmi magyar egyházak, civil szervezetek az RMDSZ képviselőinek részvételével, melyen a János Zsigmond Unitárius Kollégium Péterffy Gyula Kórusa is fellépett. A megemlékezés a Kolozsvári Magyar Operában folytatódott, majd a nap a fiatalok fátylás felvonulásával és a Dsida Jenő-szobornál való főhajtással zárult.

Gyülekezeti házat avattak Szentábrahámon

Október 26-án Szentábrahámon az unitárius hívek a volt lelkész, Jakab Dénes nevét viselő új gyülekezeti házat avattak. A templomi istentisz-

teleten a szószéki szolgálatot András Benedek főjegyző végezte az 1Kor 13,13 alapján. Makkai-Ilkei Ildikó egyházköri jegyző mondott avatóbeszédet, ezt követően Rezi Elek teológiai tanár méltatta a 15 éve elhunyt Jakab Dénes örökségét. A kortársak közül Szombatfalvi József idézte fel személyes emlékeit. Az emléktáblát az özvegy, Jakab Éva, valamint fia, Jakab Zsolt Mihály újszékelyi lelkész leplezték le. Az épület pályázati támogatásból, gyűjtésekből, kalákamunkával és önerőből készült el a közösségi élet fejlesztésére.

47. Unitárius Ifjúsági Konferencia Kolozsváron

Október 24–26. között 47. alkalommal szervezte meg az ODFIE az Unitárius Ifjúsági Konferenciát Kolozsváron, a János Zsigmond Unitárius Kollégiumban. Közel ötven fiatal részvételével zajlott, folytatva az 1928-ban indult hagyományt megújult formában. A nyitóáthítatot Bálint Róbert Zoltán lelkész tartotta, majd Kovács István püspök, Antal Géza, az RMDSZ Kolozs megyei szervezeteinek elnöke és Széles László főszervező köszöntötték a résztvevőket. A fiatalok Vecsei H. Miklós *Mondjad, Atikám!* című József Attila-estjén is részt vettek. Az előadások és műhelyek a tudományos, művészeti és hitéleti témák széles körét ölelték fel. A plenáris előadások között szerepelt Csibi Kriszta Zsanna *Motiváció-erőmű* című prezentációja és Vass Bálint előadása a

HUNOR úrprogramról. Lakatos Réka, Román Ábel és Pálffi Gergő munkái nyerték el az idei fődíjakat. A Kriza János-díjat Zakariás Benedek, a legújyszerűbb ötletért járó Balázs Ferenc-díjat Széles Regina kapta. A záró istentiszteleten Széles László főszervező értékelte a konferenciát. Az esemény Kolozs Megye Tanácsa, a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., a Communitas Alapítvány, az Unitarian Universalist Funding Program, a Nemzeti Kulturális Alap és a Magyar Unitárius Egyház támogatásával valósult meg.

Könyvbemutató a Vallásszabadság Házában

November 5-én mutatták be Demeter Sándor Lóránd székeleyderzsi lelkész, író és közösségszervező *Vigasztaló – Történetek emberről és halálról* című könyvét, amely húsz év temetési szolgálatának tapasztalatait, emberi történeteit és a gyásszal, elmúlással való találkozás gondolatait foglalja össze.

A szerzővel lánya, Demeter Dorottya magyar szakos egyetemi hallgató beszélgetett. Az eseményen közreműködtek: Albert Anna-Zsófia (cselló), Tekeres Áron (hegedű), Székely Nándor (zongora).

Dávid Ferenc-emlékzarándoklat Déván

November 8-án huszonhetedik alkalommal tartották meg a Dávid Ferenc-emlékzarándoklatot Déván, ahol az unitárius egyház alapítója és első püspöke raboskodott és hitéhez mindvégig hű maradt. Az eseményt a Magyar Unitárius Egyház, az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet és a Délnyugat-erdélyi Unitárius Szórványegyház-község szervezte. A vár előtti téren tartott közös imádság és „magas Déva vára” meghódítása után a zarándokokat Demeter Ágnes, az ODFIE alelnöke köszöntötte. Az ünnepi istentiszteleten Koppándi Botond Péter és Tatár Ágnes Tekla lelkészek szolgáltak, az énekevezéri szolgálatot a szentgericei Sánta-Boros József látta el.

A prédikáció Lukács evangéliumának tanításaira épült. Kovács István püspök hangsúlyozta: a zarándoklat az önmagunkhoz vezető út is, amelyben megérint a hit, a közösség és a hűség szentsége. „Nem fogyatkozunk, hanem egyre többen vagyunk, mert itt, ezen a hegyen megérint bennünket valami csoda” – mondta. Ferenczi István, a Hunyad megyei RMDSZ elnöke és Ilkei Lóránd helyi lelkész is köszöntötte a résztvevőket. Az istentiszteletet követően a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karának diákjai mutatták be hagyományos várjátékukat. A zarándoklat idei kísérőprogramjai az *Unitárius életfa* című rajz- és fotópályázat, valamint *Az ifjúság küldetése, a küldetés ifjúsága* című esszépályázat voltak, amelyekre közel száz gyermek és fiatal küldte el alkotását. Az emlékzarándoklat az Alsófelsőszentmihályi Unitárius Egyházközség támogatásával valósult meg, hálaadással és közös énekléssel zárult a hit, a hűség és az összetartozás jegyében.

Barangoló Isten országában

SZOMBATFALVI ETELKA

Kedves Gyermekek!

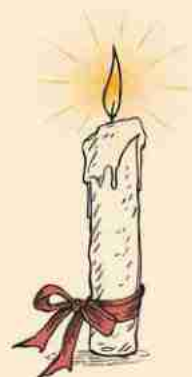
Ahogy rendre gyűjtjük a gyertyákat: egyet, kettőt, hármat, majd négyet, úgy hiszem, azokkal együtt fényesedik bennünk is valami. Iskolába sietve a téli sötétkék égbolton, hűvös reggeleken, olykor belülről melegítjük magunk egy-egy emlékekkel. Én legalábbis alkalmazom ezt a trükköt: hálásan idézem fel a boldog emlékeket, amelyek felmelegítik a szívemet. Megborzongok a hidegtől és el is felejttem, hogy fázom, amikor eszembe jut, hogy mily gyorsan száguldoztam a szánkóval gyerekként. Ha közben a *Diótörő*, *Kis karácsony* dallamát dúdoltam, a korcsolyázás már kevésbé tűnt nehézkesnek. Így idézhetőek fel az illatok, az ízek, mesebeli emlékek, amelyek melegséggel töltik meg a szívüket.

Karácsony a szeretet ünnepe. A velünk élt szeretteinkre gondolunk és a velünk élőkkel együtt ünnepelünk. Azt kívánom, hogy szülessen meg a vágy kis szívetekben: továbbra is Jézustól tanuljatok az életről, a születésről és az elmúlásról.

Ismét diadalmaskodik a fény a sötétség felett. A hideg égbolton csillagok ragyognak, és ismét Jézus születését várjuk, hogy betöltse lelkünk az igazi csodát megtapasztaló gyermeki öröm.

Feladat

Képzeljétek el, hogy ti is útra keltek és ajándékot visztek a kis Jézusnak. Rajzoljátok le erre a képsaplra, hogy mivel ajándékoznátok meg őt!

Műtrágyafélék alapanyaga		Svájci folyó	Forró rácson süt		Az ajtót kitárod Az arzén vegyjele	Szemét-tároló Virág-szirom!		Alsós tanuló Nem létezik		Ketté-esik a közepén!		Rovar petéből kikelt utódja
A szervezet neve												R
Becézett Mária Feldönt						Társként követi őt Lajtorja fokai!						
					Szerelmi légyott Neve/I.							
A tízparancsolatból az egyik						Római 101 Írás az újságban				Azonos a végein! Bélyegző		
		Küldeményben van! Fortély				A csiga szarva Ízléses forma					Narancs-cikk! Índulat-szó	
Te és én Macedónia tartománya!				Némileg harcias! Vízhatlan ruha			Mázoló Kézjegyével ellátó					
Apróra vágott állati takarmány Elkedvetlenít, lehangol valakit									Félig ráncos! Durva szidalma			
Alulra Elegendő mértékben			Hegység jelzője lehet Íme								Tészta-szelet! Költői, érzelmes	
						Megtapasztaló Többeket kirabol						
Koktél-csepp! Neve/II.		Fáklya darabja! Egyféle hangsor				Képzelet szülte Kissé aláomló!						
					F					Dó, ..., mi Mindig (angol)		
Kilo-(röv.) Üres hajófülke!			Pl. oszlopot földbe helyező Lelátó							Megkeverí tea! Eszesek		
							Dedős E tárgy háta után					
Lovat felszerel Kemény szőr						Gurítós sporttág Egyenes része!					Életszakasz! Nulla	
Páratlan zsilip!				Szűkösön él Pimasz páros!								
		Sántikálva járó Kezdődik a jégeső!										
Részvénytársaság (röv.) Csereeszközben kifejezett ár	Kínai pénznem A parkolás jele					Lényegében ragad! Rucafej!					Nők az egyházban 100 éve hunyt el az a hölgy, aki felnőttként lett unitáriussá. Neve és az általa alapított szervezet neve a megfejtésben olvasható.	

DECEMBER

2025 a küldetés éve

Ne féljetez, mert íme, nagy örömet hirdetek nektek, amely az egész nép öröme lesz: üdvözítő született ma nektek, aki az Úr Krisztus, a Dávid városában. (Lk 2,10–11)

Az evangélium kezdete egyben a vége is! A félelem eloszlátása. Ne féljünk semmitől! Se akadályoktól, se hatalmasoktól, se zsarnokoktól, de még a haláltól sem. Egyszerűen ne féljünk, hanem helyette örüljünk! Ne bárgyú vigyorral és folyton magunkra erőltetett mosolygással, hanem egyszerűen, tisztán! Örüljünk reggel a reggelnek, egyszerűen az egész életnek! Örüljünk, ha tehetünk valamit, örüljünk a csendnek és a közösségnek, s annak, ami lehet a közösségből és az emberiségből! Örüljünk, hogy vagyunk s lehetünk. Végül örüljünk, hogy van nekünk Istenünk, s így nem vagyunk egyedül. Sosem vagyunk egyedül!

| RÁCZ NORBERT ZSOLT